

สรุปผลการวิจัย และขอเสนอแนะ

ประชากรของประเทศไทยในปัจจุบันมีอัตราการเพิ่มประมาณร้อยละ ๓ ต่อปี ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีการเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็วที่สุด การเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็วนี้ ใ้ก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจสังคม การสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม รัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้ และในที่สุดได้ริเริ่มโครงการวางแผนครอบครัวเป็นนโยบายแห่งชาติ เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๓ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะลดอัตราเกิดจากร้อยละ ๓ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ มาเป็นร้อยละ ๒.๕ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔

เพื่อที่จะให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กล่าวมาแล้วนั้น รัฐบาลจึงได้จัดให้มีบริการวางแผนครอบครัวแก่ประชาชน เช่น ที่โรงพยาบาล สถานีอนามัย และศูนย์สาธารณสุข เป็นต้น แต่จำนวนสตรีที่มารับบริการที่ศูนย์สาธารณสุขนี้เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนสตรีที่อยู่ในภาวะเจริญพันธุ์ของกรุงเทพมหานครแล้ว พบว่ามีผู้มารับบริการน้อยมาก คือมีผู้มารับบริการน้อยกว่าร้อยละ ๕ จึงใคร่ที่จะได้ทราบว่าสตรีที่ไม่ได้มารับบริการที่ศูนย์นั้นเขาไปรับบริการที่ไหนบ้าง

การที่จะช่วยให้การวางแผนงานเกี่ยวกับบริการวางแผนครอบครัวมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องทราบว่าประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวมากน้อยเพียงใด มีทัศนคติอย่างไร และลักษณะประชากรกลุ่มใดที่ใช่และไม่ใช้วิธีคุมกำเนิด รวมทั้งมีเหตุผลใดที่ทำให้เขาใช่และไม่ใช้วิธีคุมกำเนิด ด้วยเหตุนี้เองผู้วิจัยและฝ่ายสาธารณสุขกรุงเทพมหานคร จึงได้เลือกสตรีในแหล่งเสื่อมโทรมแห่งหนึ่งที่อยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์สาธารณสุขที่ ๒๔ มาทำการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว และจะได้ศึกษาว่าจะมีวิธีอื่นใดที่จะชักจูงให้ประชาชนมารับบริการวางแผนครอบครัวได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

✓ การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยแบบปฏิบัติการ (Operational Research) เกี่ยวกับบทบาทของพยาบาลสาธารณสุขและประสิทธิภาพในการชักจูงประชาชนให้มารับบริการวางแผนครอบครัว ณ หมู่บ้านชอยเดอนานิคม ๒ บางเขน ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับความสนับสนุน

สนับสนุนในคาบหนทางการวิจัยจากมูลนิธิเอเชีย (Asia Foundation) ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ใน
วิทยานิพนธ์นี้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่ไดมาจากกาการเก็บข้อมูลครั้งแรกตามแบบการวิจัยทดลอง
แบบวัดผลก่อนและหลัง

* วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยนี้ก็เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของการทดลองโครงการ
การให้การศึกษากะเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว เพื่อจัดอุปสรรค ความเชื่อ หรือความเข้าใจ
ที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้วิธีคุมกำเนิด และส่งเสริมให้ประชาชนนิยมใช้วิธีคุมกำเนิด อีก
ประการหนึ่งก็เพื่อจะโคตรายว่าลักษณะใดของโครงการให้การศึกษานี้ที่ดูเหมือนว่าจะเป็น
ส่วนที่เหมาะสมกับสภาพของพยาบาลสาธารณสุข สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้กำหนดวัตถุประสงค์
ประสงค์ไว้ดังต่อไปนี้ เพื่อต้องการจะทราบว่าสตรีที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ (อายุ ๑๕-๔๔ ปี และ
ยังอยู่กับสามี) ที่มีสถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางประชากรและ
การเจริญพันธุ์ที่แตกต่างกันนั้น มีความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว
แตกต่างกันหรือไม่

ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ใหญ่อยู่ ๓ ตัวคือ
สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสถานภาพทางประชากรและการเจริญพันธุ์
และมีตัวแปรตาม (Dependent Variables) ๓ ตัวคือ ความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติ
ตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานเพื่อทดสอบ ๑๑ ข้อ โดยแบ่งเป็นสถาน
ภาพทางสังคม ๕ ข้อ สถานภาพทางเศรษฐกิจ ๓ ข้อ และสถานภาพทางประชากรและการ
เจริญพันธุ์ ๓ ข้อ ดังนี้คือ

๑. สตรีที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้ เห็นด้วย และใช้วิธีคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่
มีการศึกษาค่ำกว่า
๒. สตรีที่นิยมอ่านหนังสือพิมพ์จะมีความรู้ เห็นด้วย และใช้วิธีคุมกำเนิดมากกว่า
สตรีที่ไม่ได้อ่านหนังสือพิมพ์

๓. สตรีที่ถ่ายภาพยนตร์เสมอจะมีความรู้ เห็นควย และใช้วิธีคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่ไม่ได้ถ่ายภาพยนตร์

๔. สตรีที่เคยไปรับบริการที่ศูนย์สาธารณสุขจะมีความรู้ เห็นควย และใช้วิธีคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่ไม่เคยไปรับบริการที่ศูนย์สาธารณสุข

๕. สตรีที่ย้ายมาอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นเวลานานจะมีความรู้ เห็นควย และใช้วิธีคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่ย้ายมาเป็นเวลาอันสั้น

๖. สตรีที่ทำงานนอกบ้านจะมีความรู้ เห็นควย และใช้วิธีคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่ทำงานบ้าน

๗. สตรีที่ครอบครัวมีรายได้สูงจะมีความรู้ เห็นควย และใช้วิธีคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำ

๘. สตรีที่มีรายได้สูงจะมีความรู้ เห็นควย และใช้วิธีคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่มีรายได้ต่ำ

๙. สตรีที่มีอายุอยู่ในช่วงกลางของวัยเจริญพันธุ์จะมีความรู้ เห็นควย และใช้วิธีคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่มีอายุมากหรืออายุน้อย

๑๐. สตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตอยู่จำนวนมากจะมีความรู้ เห็นควย และใช้วิธีคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตอยู่เป็นจำนวนน้อย

๑๑. สตรีที่มีทัศนคติเห็นว่าครอบครัวควรจะมีบุตรมากปานกลาง (ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ถือว่า ๓ คน) จะมีความรู้ เห็นควย และใช้วิธีคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่มีทัศนคติเห็นว่าครอบครัวควรจะมีบุตรเป็นจำนวนมากกว่าหรือน้อยกว่า

ในการวิจัยแบบปฏิบัติการ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ผู้วิจัยได้เลือกเขตสำหรับวิจัย คือ แหล่งเสื่อมโทรมในซอยเสนานิคม ๒ บางเขน ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ หัวหน้าครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ ๑,๒๑๕ บาท การประกอบอาชีพของประชาชนส่วนใหญ่เป็นงานที่ไม่ต้องใช้ฝีมือ การศึกษาของประชาชนอยู่ในระดับ ป.๔ สิ่งที่สำคัญ

อีกประการหนึ่งก็คือ อัตราการเจริญพันธุ์ในหมู่บ้านนี้สูงมาก คือมีอัตราเกิด ๔๕.๕ ต่อประชากร ๑,๐๐๐ คน และมีสัดส่วนของผู้ที่จะต้องเลี้ยงดูสูงถึง ๔๒ คนต่อประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน ๑๐๐ คน นอกจากนี้สตรีที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์จากหมู่บ้านแห่งนี้ไปรับบริการที่ศูนย์สาธารณสุขที่ ๒๔ บางเขนอย่างมาก ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ จึงได้เลือกหมู่บ้านแห่งนี้เพื่อการศึกษา

✓ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับก็คือ ทำให้ทราบว่าประชากรซึ่งมีคุณลักษณะที่แตกต่างกันนั้น จะมีความรู้ในวิธีคุมกำเนิด มีทัศนคติ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวแตกต่างกันหรือไม่ และจะได้ใช้เป็นข้อมูลขั้นพื้นฐานสำหรับเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ภายหลังจากที่ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวเป็นเวลา ๖ เดือน

ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีเลือกแบบสุ่มซ้ำ คือ (Simple Random Sampling With Replacement) โดยได้ทำการเขียนหมายเลขทั้งหมดในแผนกระดาษเล็ก ๆ บานละ ๑ แผ่น แล้วจับฉลากตามเลขที่เหล่านี้ออกมา ๒๑๕ ครอบครัวยุค ซึ่งเท่ากับร้อยละ ๓๔ ของครอบครัวที่อยู่ในเขตที่ทำการศึกษา ถ้าครอบครัวใดไม่มีสตรีที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์หรือไม่ได้อยู่กับสามีก็จะเลือกครอบครัวใหม่มาแทนด้วยวิธีการแบบเดียวกัน

สำหรับวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลนั้น ได้กระทำโดยวิธีการสัมภาษณ์สตรีที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ การสัมภาษณ์ได้สัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการวัดความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว แบบสอบถามนี้ได้แบ่งออกเป็นสองภาค ภาคแรกเป็นข้อมูลรายบุคคลของสมาชิกทุกคนในครอบครัว เป็นต้นว่า อายุ เพศ ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน การย้ายถิ่น ฯลฯ ภาคที่สองเป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว เป็นคำถามซึ่งใช้เฉพาะสตรีในวัยเจริญพันธุ์มีทั้งหมด ๑๕๔ ข้อ ผู้วิจัยพร้อมทั้งคณะได้ใช้แบบสอบถามที่ได้ทดสอบและแก้ไขแล้วนี้ ออกทำการสัมภาษณ์ ระหว่างวันที่ ๑๖ ถึง ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๖

ภายหลังจากที่ได้อะเอียดมาแล้ว ก็ได้นำมาลงรหัส เข้าเครื่องเจาะบัตร และใช้เครื่องจักรกล (Counter Sorter) ก็บัตรตามตารางที่ต้องการ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้วิธีไคว้แสควททดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรในระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๕ เนื่องจากแบบสอบถามได้สูญหายไป ๓ ฉบับ จึงเหลือประชากรที่ได้นำมาวิเคราะห์ ๒๑๒ ครอบครัว

คุณลักษณะของประชากรในกลุ่มตัวอย่าง จากจำนวน ๒๑๒ ครอบครัวนั้น พอจะจำแนกคุณลักษณะออกเป็น ๓ สถานภาพ ดังนี้คือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสถานภาพทางประชากรและการเจริญพันธุ์

สถานภาพทางสังคมพอจะจำแนกออกได้ตามตัวแปรย่อยดังนี้คือ

๑. การศึกษา

- ก. สตรีที่มีระดับการศึกษาประณปีที่ ๘ หรือต่ำกว่ามีร้อยละ ๔๔
- ข. สตรีที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าประณปีที่ ๘ มีร้อยละ ๑๖

๒. การอ่านหนังสือพิมพ์

- ก. สตรีที่อ่านหนังสือพิมพ์มีร้อยละ ๕๑
- ข. สตรีที่ไม่ได้อ่านหนังสือพิมพ์มีร้อยละ ๔๙

๓. การดูภาพยนตร์

- ก. สตรีที่ดูภาพยนตร์เสมอมีร้อยละ ๕๕
- ข. สตรีที่ไม่ได้ดูภาพยนตร์มีร้อยละ ๔๕

๔. การไปรับบริการที่ศูนย์สาธารณสุข

- ก. สตรีที่เคยไปรับบริการที่ศูนย์สาธารณสุขมีร้อยละ ๔๘
- ข. สตรีที่ไม่เคยไปรับบริการที่ศูนย์สาธารณสุขมีร้อยละ ๕๒

๕. ระยะเวลาที่ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานคร

- ก. สตรีที่ย้ายเข้ามาเป็นเวลาดังแต่ ๑๑ ปีขึ้นไปมีร้อยละ ๓๓.๕
- ข. สตรีที่ย้ายเข้ามาเป็นเวลา ๕ ถึง ๑๐ ปีมีร้อยละ ๓๓.๕
- ค. สตรีที่ย้ายเข้ามาเป็นเวลาน้อยกว่า ๕ ปีมีร้อยละ ๒๓.๑
- ง. สตรีที่เกิดในกรุงเทพมหานครมีร้อยละ ๘.๘
- จ. จำไม่ได้ว่าย้ายมานานเท่าใด มีร้อยละ ๐.๕

สถานภาพทางเศรษฐกิจพอจะจำแนกออกได้ตามตัวแปรย่อยดังนี้คือ

๖. การประกอบอาชีพ

- ก. สตรีวัยเจริญพันธุ์ที่ทำงานนอกร้านมีร้อยละ ๓๘.๘
- ข. สตรีวัยเจริญพันธุ์ที่ทำงานบ้าน มีร้อยละ ๖๕.๖

๗. รายได้ของครอบครัว

- ก. สตรีที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำกว่า ๑,๒๐๐ บาท มีร้อยละ ๓๘.๐
- ข. สตรีที่ครอบครัวมีรายได้ ๑,๒๐๐ - ๑,๘๘๘ บาท มีร้อยละ ๓๕.๘
- ค. สตรีที่ครอบครัวมีรายได้ ๒,๐๐๐ บาทหรือมากกว่า มีร้อยละ ๒๖.๘
- ง. รายได้ไม่แน่นอน มีร้อยละ ๓.๓

๘./ รายได้ของสตรีในวัยเจริญพันธุ์

- ก. สตรีที่มีรายได้ต่ำกว่า ๖๐๐ บาท มีร้อยละ ๒๓.๖
- ข. สตรีที่มีรายได้ ๖๐๐ บาท หรือมากกว่า มีร้อยละ ๒๒.๖
- ค. ไม่มีรายได้ เป็นแม่บ้านมีร้อยละ ๕๑.๘
- ง. ไม่ตอบ มีร้อยละ ๒.๘

สำหรับสถานภาพทางประชากรและการเจริญพันธุ์นั้นได้จำแนกออกตามตัวแปร
ย่อยดังนี้คือ

๘. อายุ

- ก. สตรีที่มีอายุ ๑๕-๒๔ ปี มีร้อยละ ๒๘.๘
- ข. สตรีที่มีอายุ ๒๓-๓๔ ปี มีร้อยละ ๕๔.๗
- ค. สตรีที่มีอายุ ๓๕-๔๔ ปี มีร้อยละ ๑๖.๕

๑๐. จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่

- ก. สตรีที่ยังไม่มีบุตรเลยมีร้อยละ ๑๘.๔
- ข. สตรีที่มีบุตร ๑-๓ คน มีร้อยละ ๖๓.๔
- ค. สตรีที่มีบุตร ๔ คนหรือมากกว่ามีร้อยละ ๑๘.๔

๑๑. ทักษะคิดต่อจำนวนบุตรที่ควรมี

- ก. สตรีที่มีทักษะคิดเห็นว่าควรมีบุตรน้อยกว่า ๒ คน มีร้อยละ ๕.๒
- ข. สตรีที่มีทักษะคิดเห็นว่าควรมีบุตร ๒ คน มีร้อยละ ๓๔.๐
- ค. สตรีที่มีทักษะคิดเห็นว่าควรมีบุตร ๓ คน มีร้อยละ ๓๔.๐
- ง. สตรีที่มีทักษะคิดเห็นว่าควรมีบุตร ๔ คน หรือมากกว่ามีร้อยละ ๒๓.๕
- จ. ไม่ตอบ มีร้อยละ ๓.๓

จากคุณลักษณะของประชากรในกลุ่มตัวอย่างนี้จะเห็นได้ชัดว่า สตรีส่วนใหญ่ร้อยละ ๕๔ มีการศึกษาระดับ ป.๔ หรือต่ำกว่า สตรีร้อยละ ๕๐ เป็นผู้ที่ย้ายถิ่นมาจากต่างจังหวัด ร้อยละ ๕๕ ของสตรีที่มีอายุอยู่ในวัย ๒๕-๓๔ ปี และสตรีร้อยละ ๖๓ เป็นผู้ที่มีบุตรแล้ว ๑-๓ คน สำหรับทักษะคิดต่อจำนวนบุตรที่ครอบครัวควรจะมีนั้น ผู้ที่ให้ความเห็นว่าควรมี ๒ คน หรือ ๓ คน มีอัตราส่วน เท่า ๆ กันคือ ร้อยละ ๓๔

ผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว กับสถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสถานภาพทางประชากร และการเจริญพันธุ์ พบว่าสตรี ๓ ใน ๕ มีความรู้ในวิธีคุมกำเนิดอย่างถูกต้องอย่างน้อย ๑ วิธี สตรี ๓ ใน ๔ เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัว ในขณะที่สัมภาษณ์สตรี ๒ ใน ๕ กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดอยู่

การทดสอบสมมุติฐานข้อที่ ๑ สตรีที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้ เห็นด้วยและใช้วิธีคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่มีการศึกษาน้อยกว่า พบว่า สตรีที่มีการศึกษาสูงกว่า ป.๔ มีความรู้ในวิธีคุมกำเนิด เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัว และใช้วิธีคุมกำเนิดในอัตราส่วนที่สูงกว่าสตรีที่มีการศึกษา ป.๔ หรือน้อยกว่า ป.๔ แต่ความแตกต่างนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างในเรื่องของความรู้ ทักษะ และ การวางแผนครอบครัวนี้ ก็เนื่องจากการอ่านหนังสือพิมพ์ สตรีที่มีการศึกษาสูง และนิยมอ่านหนังสือพิมพ์อยู่แล้ว จะทำให้มีอัตราส่วนของความรู้ ทักษะ และ การใช้วิธีคุมกำเนิดสูงขึ้นด้วย ฉะนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่าทั้งการศึกษา และการอ่านหนังสือพิมพ์มีผลต่อความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว

Amos H. Hawley และ Visid Prachuabmoh ก็ได้พบว่าสตรีที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้ในวิธีคุมกำเนิด เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัว และใช้วิธีคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาน้อยกว่า

การทดสอบสมมุติฐานข้อที่ ๒ สตรีที่อ่านหนังสือพิมพ์เสมอจะมีความรู้ ในวิธีคุมกำเนิด เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัว และใช้วิธีคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่ไม่ได้อ่านหนังสือพิมพ์ พบว่าสตรีที่อ่านหนังสือพิมพ์มีแนวโน้มที่ทำให้เกิดความรู้ในวิธีคุมกำเนิด และมีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัวสูงกว่าสตรีที่ไม่ได้อ่านหนังสือพิมพ์ ความแตกต่างนี้พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่การใช้วิธีคุมกำเนิดนั้นสตรีที่อ่านหนังสือพิมพ์และไม่ได้อ่านหนังสือพิมพ์ มีอัตราส่วนการใช้วิธีคุมกำเนิด ใกล้เคียงกัน และความแตกต่างนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

"This document is the property of the Thailand Information Center (TIC), Chulalongkorn University and is to be returned within two weeks to the Thailand Information Center, Ratanart Building ๖, Chulalongkorn University"

การทดสอบสมมุติฐานข้อที่ ๓ สตรีที่ดูภาพยนตร์เสมอจะมีความรู้ เห็นด้วยและใช้วิธีคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่ไม่ได้ดูภาพยนตร์ พบว่าสตรีที่ดูภาพยนตร์เสมอจะมีความรู้ และมีทัศนคติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวสูงกว่าสตรีที่ไม่ได้ดูภาพยนตร์เล็กน้อย ซึ่งความแตกต่างนี้ไม่นับสำคัญทางสถิติ. สำหรับการใช่วิธีคุมกำเนิดนั้น สตรีที่ไม่ได้ดูภาพยนตร์ได้ใช้วิธีคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่ดูภาพยนตร์ ก็จะเห็นได้ว่าสตรีที่ไม่ได้ดูภาพยนตร์นั้นได้ใช้วิธีคุมกำเนิดร้อยละ ๔๔ ส่วนสตรีที่ดูภาพยนตร์ใช้เพียงร้อยละ ๓๘ เท่านั้น ซึ่งความแตกต่างนี้ตรงข้ามกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่าการที่สตรีที่ไม่ได้ดูภาพยนตร์ ใช่วิธีคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่ดูภาพยนตร์ ก็อาจเนื่องจากสตรีที่ไม่ได้ดูภาพยนตร์นั้นเป็นผู้มีบุตรมากแล้วก็ได้ จากผลการวิเคราะห์หาว่าการดูภาพยนตร์ จำนวนบุตรและความรู้ ทัศนคติ เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว สตรีที่ไม่มีบุตรเลยหรือมีบุตร ๑-๓ คน หรือมีบุตร ๔ คน หรือมากกว่าก็ได้ ถ้าได้ดูภาพยนตร์จะพบว่ามีอัตราส่วนของความรู้เกี่ยวกับวิธีคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่ไม่ได้ดู และความรู้จะมากขึ้นตามจำนวนบุตรที่เพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้จากสตรีที่ดูภาพยนตร์ที่ไม่มีบุตรเลยจะมีความรู้เกี่ยวกับวิธีคุมกำเนิดร้อยละ ๔๖ สตรีที่มีบุตร ๑-๓ คนและ ๔ คน ที่ดูภาพยนตร์จะมีความรู้เกี่ยวกับวิธีคุมกำเนิดเท่ากับร้อยละ ๖๔ และร้อยละ ๗๑ ตามลำดับ แต่ทัศนคติที่เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัวนั้น สตรีที่มีบุตร ๑-๓ คนจะเป็นกลุ่มที่เห็นด้วยมากที่สุด (ร้อยละ ๘๖) สำหรับการใช่วิธีคุมกำเนิดนั้นพบว่ามี ความแตกต่างกันน้อยมาก ดังนั้นจึงพอจะกล่าวได้ว่า จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่จะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวมากกว่าการไปดูภาพยนตร์

การทดสอบสมมุติฐานข้อที่ ๔ ที่ว่าสตรีที่ไปรับบริการที่ศูนย์สาธารณสุข จะมีความรู้ เห็นด้วยและใช้วิธีคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่ไม่เคยไปรับบริการ พบว่ามีความแตกต่างกับทางสถิติระหว่างผู้ที่เคยไปรับบริการและผู้ที่ไม่เคยไปรับบริการกับการใช่วิธีคุมกำเนิด สตรีที่เคยไปรับบริการ มีอัตราส่วนของการใช้สูงถึงร้อยละ ๘๖ ส่วนสตรีที่ไม่ได้ไปรับบริการมีอัตราส่วนการใช้เพียงร้อยละ ๓๖ สำหรับความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับการคุมกำเนิดนั้นสตรีที่เคย

ไปที่ศูนย์มีอัตราส่วนของความรู้และทัศนคติสูงกว่าสตรีที่ไม่ได้รับบริการ เช่นกัน แต่ความแตกต่างนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ การที่สตรีที่เคยไปรับบริการมีความรู้ เห็นด้วย และใช้วิธีคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่ไม่เคยไปรับบริการนี้ก็อาจเนื่องจากได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุขก็ได้ อีกประการหนึ่งก็อาจเนื่องจากสตรีที่ไปรับบริการที่ศูนย์นั้นมีบุตรมาแล้ว ซึ่งเมื่อใดวิเคราะห์ระหว่างการไปรับบริการที่ศูนย์ จำนวนบุตร และความรู้ ทัศนคติ การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวนั้น ก็พบว่าสตรีในกลุ่มที่ไม่มีบุตรเลยนั้นถ้าเคยไปรับบริการที่ศูนย์สาธารณสุขแล้ว จะมีอัตราส่วนของความรู้สูงกว่าสตรีที่ไม่เคยไปรับบริการ แต่ **ถ้าสตรีที่มีบุตร ๑-๓ คนหรือ ๔ คนขึ้นไปก็ตามที่ไม่เคยไปศูนย์สาธารณสุขจะมีความรู้ดีกว่าสตรีที่ไม่เคยไปเล็กน้อย และการใช้วิธีคุมกำเนิดก็เช่นกัน** สตรีที่มีบุตรน้อยกว่า ๔ คน และเคยไปที่ศูนย์สาธารณสุขจะใช้วิธีคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่ไม่เคยไป แต่ถ้าสตรีนั้นมีบุตร ๔ คนหรือมากกว่า สตรีที่ไม่เคยไปจะไข่มากกว่าสตรีที่เคยไปที่ศูนย์ ฉะนั้นจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่จึงมีผลต่อความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว

จากการศึกษาของมหาวิทยาลัยยังไซ ประเทศเกาหลี พบว่าสตรีที่เข้ารับการอบรมอนามัยแม่และเด็กจะมีความรู้ ทัศนคติ และการใช้วิธีคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่ไม่ได้รับการอบรม

การทดสอบสมมุติฐานข้อที่ ๕ ที่ว่า สตรีที่ย้ายถิ่นเข้ามาเป็นเวลานานจะมีความรู้ในวิธีคุมกำเนิด เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัว และใช้วิธีคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่ย้ายเข้ามาในเวลาสั้น พบว่าสตรีที่ย้ายถิ่นเข้ามายังนานมากขึ้นเท่าใด อัตราส่วนของความรู้ในวิธีคุมกำเนิดก็จะสูงมากขึ้น แต่ความแตกต่างนี้เมื่อใดทดสอบทางสถิติแล้ว พบว่าไม่มีนัยสำคัญแตกต่างกัน สำหรับทัศนคติที่เกี่ยวกับการใช้วิธีคุมกำเนิดนั้นพบว่าในกลุ่มสตรีที่ย้ายเข้ามาเป็นเวลานาน ๕-๑๐ ปี จะเห็นด้วยมากที่สุด สำหรับอัตราส่วนของการใช้วิธีคุมกำเนิดนั้นจะสูงขึ้นตามระยะเวลาที่สตรีนั้นได้ย้ายมาอยู่ในกรุงเทพมหานคร และครามแตกต่างนี้มีนัยสำคัญทางสถิติ การที่สตรีย้ายมาอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นเวลานาน มีความรู้ เห็นด้วยและใช้วิธีคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่ย้ายเข้ามาเป็นระยะเวลาสั้น ก็อาจเนื่องจากจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ แต่เมื่อใดวิเคราะห์

ระยะเวลาที่ย้าย จำนวนบุตร และความรู้ ทักษะคติ การใช้ชีวิตคุ้มค่า เน้นพบว่าไม่ว่าสตรีนั้น จะย้ายมาเป็นระยะเวลาานเท่าใด สตรีที่มีบุตรจะมีความรู้ เห็นด้วยและใช้ชีวิตคุ้มค่า เน้นสูงกว่าสตรีที่ไม่มีบุตร

การทดสอบสมมุติฐานข้อที่ ๖ ที่ว่า สตรีที่ทำงานนอกบ้านจะมีความรู้ เห็นด้วยและ ใช้ชีวิตคุ้มค่า เน้นสูงกว่าสตรีที่ทำงานบ้าน ผลการวิเคราะห์พบว่า สตรีที่ทำงานบ้านมีความรู้และ เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่ทำงานนอกบ้าน และความแตกต่างนี้มีนัยสำคัญ ทางสถิติ สำหรับการใช้ชีวิตคุ้มค่า เน้นนั้นถึงแม้จะไม่แตกต่างกันทางสถิติแต่ก็พบว่า สตรีที่ทำงาน บ้านจะใช้ชีวิตคุ้มค่า เน้นสูงกว่าสตรีที่ทำงานนอกบ้าน ซึ่งตรงข้ามกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ การที่ สตรีที่ทำงานบ้าน มีความรู้ เห็นด้วยและใช้ชีวิตคุ้มค่า เน้นสูงกว่าสตรีที่ทำงานนอกบ้าน ก็อาจ เนื่องจากจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ หรือรายได้ของครอบครัวก็เป็นได้ ซึ่งเมื่อได้วิเคราะห์จำนวน บุตร การทำงานแล้ว พบว่าสตรีที่มีบุตรไม่ว่าจะมีมากหรือน้อยก็ตาม ถ้าทำงานบ้านจะมีความ รู้ เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่ทำงานนอกบ้าน ส่วนการใช้ในปัจจุบันพบว่า สตรีที่มีบุตร ๑-๓ คน และที่ไม่มีบุตร ที่ทำงานนอกบ้านมีอัตราส่วนของการใช้สูงกว่าสตรีที่ทำงานบ้าน แต่ถาสตรีที่มีบุตร ตั้งแต่ ๔ คนขึ้นไป ที่ทำงานบ้านได้ใช้ชีวิตคุ้มค่า เน้นในอัตราส่วนที่ สูงกว่าสตรีที่ทำงานนอกบ้าน เมื่อได้จำแนกสตรีตามรายได้ของครอบครัวแล้วพบว่า สตรีที่ ครอบครัวมีรายได้ต่ำกว่า ๑,๒๐๐ บาท หรือ ๑,๒๐๐ - ๑,๘๘๘ บาท ที่ทำงานบ้านจะมีความ รู้ เห็นด้วย และใช้ชีวิตคุ้มค่า เน้นสูงกว่าสตรีที่ทำงานนอกบ้าน ส่วนสตรีที่ครอบครัวมีรายได้ ๒,๐๐๐ บาท หรือมากกว่าที่ทำงานนอกบ้าน ใช้ชีวิตคุ้มค่า เน้นสูงกว่าสตรีที่ทำงานบ้าน การที่ สตรีที่ครอบครัวมีรายได้สูงที่ทำงานบ้าน ใช้ชีวิตคุ้มค่า เน้นสูง ก็อาจเนื่องจากสตรีกลุ่มนี้ได้ สัมผัสโลกภายนอกมากกว่าก็ได้ หรืออาจเนื่องจากต้องการเล่นชันท่างสังคมให้สูงขึ้นอีกด้วย เป็นได้

การทดสอบสมมุติฐานข้อที่ ๘ ที่ว่าสตรีที่ครอบครัวมีรายได้สูง จะมีความรู้ เห็นด้วย กับการวางแผนครอบครัว และใช้ชีวิตคุ้มค่า เน้นสูงกว่าสตรีที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำ พบว่าสตรี

ที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความรู้ ทักษะ และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนครอบครัว แต่ความแตกต่างนั้นไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีไต่เป็นไปตามที่ตั้งสมมุติฐานไว้ เพราะสตรีที่ครอบครัวมีรายได้ปานกลาง มีความรู้สูงกว่าสตรีที่มีรายได้ต่ำ และสตรีที่ครอบครัวมีรายได้สูงและรายได้ต่ำ มีทัศนคติที่เห็นด้วยในอัตราส่วนที่เท่า ๆ กัน สำหรับการใช่วิธีคุมกำเนิดนั้น สตรีที่ครอบครัวมีรายได้สูงจะใช้ในอัตราส่วนที่ต่ำที่สุด ดังนั้นจึงพอจะกล่าวได้ว่ารายได้ของครอบครัวมิได้มีผลโดยตรงต่อความรู้ ทักษะ และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนครอบครัว

การทดสอบสมมุติฐานข้อที่ ๕ ที่ว่าสตรีที่มีรายได้สูง มีความรู้ เห็นด้วยและใช่วิธีคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่มีรายได้ต่ำหรือไม่มีรายได้เลย พบว่าสตรีที่มีรายได้ต่ำกว่า ๖๐๐ บาท มีอัตราส่วนของความรู้สูงกว่าสตรีที่มีรายได้สูงกว่า ๖๐๐ บาท สำหรับทัศนคติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวพบว่า สตรีที่มีรายได้สูงกว่า ๖๐๐ บาท เห็นด้วยมากที่สุด ส่วนการใช่วิธีคุมกำเนิดนั้น สตรีที่ไม่มีรายได้เลยเป็นกลุ่มที่ต่ำมากที่สุด ดังนั้นจึงพอจะกล่าวได้ว่า รายได้ของสตรีนั้นไม่มีผลโดยตรงต่อความรู้ ทักษะ และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนครอบครัว

การทดสอบสมมุติฐานข้อที่ ๑๐ ที่ว่า สตรีที่อยู่ในวัยกลางคน (๒๕-๓๔) จะมีความรู้ เห็นด้วย และใช่วิธีคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่มีอายุน้อย (๑๕-๒๔) หรืออายุมาก (๓๕-๔๔) พบว่าสตรีที่มีวัยกลางคนมีความรู้ในวิธีคุมกำเนิด เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัว และใช่วิธีคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่มีอายุน้อยหรืออายุมาก ถึงแม้ความแตกต่างนั้นจะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ก็เป็นไปตามที่ตั้งสมมุติฐานไว้

เมื่อได้จำแนกสตรีตามอายุ จำนวนบุตร และการใช่วิธีคุมกำเนิดแล้วพบว่า สตรีในทุก ๆ กลุ่มที่มีบุตรมากจะมีอัตราส่วนของการใช่วิธีคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่มีบุตรน้อย จึงพอจะกล่าวได้ว่า ปัจจัยทางอายุและจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่นั้นมีผลต่อความรู้ ทักษะ และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนครอบครัว

การทดสอบสมมุติฐานข้อที่ ๑๑ สตรีที่มีบุตรมากจะมีความรู้ ทักษะคติ จะเห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่มีบุตรน้อย พบว่าสตรีที่มีบุตร ๑-๓ คนมีความรู้ และเห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัว มากกว่าสตรีที่มีบุตรน้อยกว่าหรือมากกว่า และความแตกต่างนี้เมื่อได้ทดสอบทางสถิติแล้วพบว่ามันมีนัยสำคัญ สำหรับการวิจัยที่คุมกำเนิดนั้นพบว่าสตรีที่มีบุตรตั้งแต่ ๔ คนขึ้นไป มีอัตราการไขสูงกว่าสตรีที่มีบุตร ๑-๓ คน หรือไม่มีบุตรเลย และความแตกต่างนี้เมื่อได้ทดสอบทางสถิติแล้วพบว่ามันมีนัยสำคัญแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามที่ตั้งสมมุติฐานไว้

เมื่อได้จำแนกสตรีตามจำนวนบุตร ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติตน เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวแล้วพบว่า ถ้าสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตอยู่เป็นจำนวนมากขึ้น ไม่ว่าจะครอบครัวจะมีรายได้สูงหรือต่ำ จะมีแนวโน้มที่แสดงว่าสตรีในกลุ่มที่มีบุตร มีความรู้ มีทักษะคติและการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวสูงกว่าสตรีที่ไม่มีบุตร

Ross และ Smith ได้ทำการศึกษาความรู้ ทักษะคติ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวของสตรีในชนบทประเทศเกาหลี ได้พบว่าสตรีที่มีบุตรตั้งแต่ ๔ คนขึ้นไป จะมีความรู้เห็นด้วย กับการวางแผนครอบครัวและใช้วิธีคุมกำเนิดมากกว่าสตรีที่มีบุตรน้อยกว่า ๔ คน

การทดสอบสมมุติฐานข้อที่ ๑๒ พบว่า สตรีที่เห็นว่าครอบครัวควรมีบุตรขนาดกลาง (๓ คน) จะมีความรู้ เห็นด้วยและใช้วิธีคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่ให้ความเห็นว่าครอบครัวควรมีบุตรมากกว่าหรือน้อยกว่า สตรีที่มีความรู้ในวิธีคุมกำเนิด ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ครอบครัวควรมีบุตร ๓ คน แต่ความแตกต่างนี้เมื่อได้ทดสอบทางสถิติแล้วพบว่าไม่สำคัญแตกต่างกัน สำหรับสตรีที่เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัวที่ใช้วิธีคุมกำเนิดนั้น ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าครอบครัวควรมีบุตร ๓ คน เช่นกัน ความแตกต่างนี้เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับสตรีที่ไม่เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัว ให้ความเห็นว่าครอบครัวควรมีบุตร ๔ คน หรือมากกว่า การที่มีทักษะคติแตกต่างกันนี้ก็อาจเนื่องมาจากอิทธิพลจากจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่หรือวัย

ของสตรีนั้น ซึ่งปรากฏว่าสตรีที่มีบุตรน้อยได้ให้ความเห็นว่าครอบครัวควรมีบุตรน้อย และสตรีที่ครอบครัวมีบุตรมากก็ให้ความเห็นว่าครอบครัวควรมีบุตรมาก ดังเช่น สตรีที่ไม่มีบุตรเลย ส่วนใหญ่จะเห็นว่าครอบครัวควรมีบุตร ๒ คน สตรีที่มีบุตร ๑-๓ คน ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าครอบครัวควรมีบุตร ๓ คน และสตรีที่มีบุตร ๔ คนหรือมากกว่าส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าครอบครัวควรมีบุตร ๔ คน หรือมากกว่าในทำนองเดียวกัน สตรีที่มีอายุมากขึ้นก็จะให้ความเห็นว่าครอบครัวควรมีบุตรมากขึ้นด้วย ดังนั้นจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ และวัยของสตรีจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติที่เกี่ยวกับจำนวนบุตรที่ควรจะมี

ขอเสนอแนะ

๑. การวิจัยครั้งนี้และการวิจัยเรื่องการศึกษารูขุมชนในเขตเมืองของโครงการการศึกษาต่อเนื่องระยะยาวของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้ข้อมูลและผลการวิจัยคล้ายคลึงกัน จึงน่าจะเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อ ๆ ไป

๒. จากผลการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่า มีสตรีจำนวนไม่น้อย ได้ใช้วิธีการคุมกำเนิดแต่การที่สตรีตัวอย่างไปใช้บริการคุมกำเนิดที่ศูนย์บริการสาธารณสุขน้อยนั้น ควรจะวิจัยหาเหตุเพิ่มขึ้นว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น อาจเป็นไปได้ว่า เพราะเขาใช้ด้วยตนเองที่บ้าน หรือไปรับบริการจากสถานที่ยื่นสะดวกกว่าการไปรับบริการที่ศูนย์บริการสาธารณสุข หรือเพราะเหตุอื่นได้

๓. ประชาชนมีความรู้ และทัศนคติ ที่เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัวในอัตราส่วนที่สูงมาก แต่อัตราการใช้วิธีคุมกำเนิดยังน้อยอยู่ ฉะนั้นจึงเป็นการสมควรที่จะมีเจ้าหน้าที่อนามัยไปชักจูง ให้สตรีเหล่านี้มารับบริการคุมกำเนิดให้มากขึ้นกว่าในัจจุบัน